

Fokusera näringspolitiken på företagens kompetensbehov

Det största tillväxthindret för svenska småföretag är att det är svårt att rekrytera medarbetare med rätt kompetens. Samtidigt finns det över 300 000 öppet arbetslösa svenskar. Det faktum att vi befinner oss i en högkonjunktur skulle kunna nyttjas betydligt bättre för att ge många av dagens arbetslösa ett jobb. Därför är det välkommet att regeringens budgetproposition innehåller satsningar på de eftersatta yrkesutbildningarna. Men de förslag som presenteras sjösätts alltför långsamt och erbjuder inte tillräckliga incitament. Risken är att dagens unika möjligheter rinner ut i sanden.

Två veckor innan höstbudgeten presenterade Swedbank, Företagarna och Sparbankerna Småföretagsbarometern - Sveriges största årligen återkommande konjunkturundersökning av företag med färre än 50 anställda. Det är dessa företag som utgör motorn i sysselsättningstillväxten, då fyra av fem nya jobb skapas i småföretagen. Småföretagarbarometern visar att småföretagen upplever en stark konjunktur och att de räknar med att läget kommer att förbättras ytterligare under det närmaste året. Om prognoserna för företagens lönsamhet infrias kommer nivåerna framöver att ligga på samma nivå som under rekordåren 1989 och 2007.

Men småföretagsbarometern visar också att många företag redan nu slagit i kapacitetstaket. Omkring fyra av tio företag har tackat nej till beställningar under det senaste året. Vanligast är det inom byggindustrin, men även inom tillverkningsindustrin och företagstjänster har det varit vanligt förekommande. Det finns en uppenbar risk att det starka efterfrågetryck som småföretagen nu upplever inte kommer att leda till någon ytterligare tillväxt av nya jobb.

Det är svårigheterna att hitta medarbetare med rätt kompetens som gör att företagen inte kan expandera i takt med efterfrågan. Det stora tillväxthindret idag är inte hård konkurrens, brist på finansiering eller svag efterfrågan. Istället anger mer än vart fjärde företag att svårigheter att hitta medarbetare med rätt kompetens utgör det största tillväxthindret. En så hög andel har inte uppmätts sedan toppen på högkonjunkturen runt 2007. Därför måste de politiska prioriteringarna nu riktas mot att lösa företagens kompetensförsörjning.

Småföretagens rekryteringsproblem finns på flera olika nivåer. Även om vissa problem i utbildningssystemet kräver omfattande reformer finns det åtgärder som dramatiskt kan förbättra situationen även på kort sikt. Det handlar bland annat om den grupp snabbväxande företag som söker unik kompetens runt om i världen. Dessa hämmas idag bland annat av långa handläggningstider på Migrationsverket. Det kan låta som ett mindre problem att arbetskraftsinvandringen inte fungerar när vi har en inhemsk arbetslöshet. Men dessa nyckelmedarbetare ger ofta stora spridningseffekter. En lyckad internationell rekrytering av till exempel en mjukvaruutvecklare kan i sin tur skapa ett stort antal jobb som annars inte hade tillkommit.

Ett minst lika stort problem är bristen på yrkesutbildad personal. Vi har idag en akut brist på till exempel vvs-tekniker, murare, kockar och yrkesförare. Därför är det välkommet att regeringen i budgeten för 2018 nu föreslår en kraftfull satsning på yrkesutbildningarna.

Samtidigt finns det en risk att utbildningarna varken kommer att fyllas med studenter eller att det kommer att finnas tillräckligt många lärare. Bristen på yrkesutbildad personal har varit stor under flera år och några av utbildningarna är bara 20-30 veckor långa. Det går därför att

ställa sig frågan om varför vi nu har 100 000-tals arbetslösa samtidigt som företagens största tillväxthinder är arbetskraftsbrist.

Problemet är att intresset för yrkesutbildningarna är och har varit alltför lågt i Sverige. I budgetpropositionen föreslås att bidragsdelen i studiemedlen ska höjas med 300 kronor, bland annat med motiveringen att företagen letar efter personer med rätt kompetens. Det är svårt att förstå hur denna höjning ska leda till att fler snabbt söker sig till utbildningar inom bristyrkena. Dessutom planeras höjningen först till höstterminen 2018. Men det är nu företagen söker med ljus och lykta efter yrkesutbildad personal, och det är långt ifrån säkert att konjunkturen är lika stark i slutet av nästa år. Höjningen gäller också alla utbildningar. Det vore bättre om en större utbildningspremie riktades direkt mot de studenter som valde utbildningar inom bristyrkena.

Sverige har just nu en fantastisk möjlighet att bryta utanförskapet för de grupper som länge stått utanför arbetsmarknaden, och att snabbt få många av de nyanlända i jobb. Men då måste resurserna riktas mot att förbättra småföretagens rekryteringsmöjligheter. Genom att omedelbart tillföra resurser för att korta Migrationsverkets handläggningstider för arbetskraftsinvandring och införa en utbildningspremie i bristyrkena skulle dagens högkonjunktur på ett avgörande sätt bidra till fler jobb och fortsatt tillväxt.

Johan Kreicbergs, Företagarekonom Swedbank och Sparbankerna

Daniel Wiberg, Chefsekonom Företagarna